

ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMI RAHBARLARINING IJTIMOIIY-
PSIXOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Sobirova Umida Abduhalim qizi

Xalqaro Nordik universiteti

2-bosqich magistranti

Ushbu maqolada Zamonaviy ta'lim muassasa rahbarlarining shaxsi va uning obrazi, o'qituvchi shaxsiga qo'yiladigan talablar, uning psixologik xususiyatlari va hozirgi zamon o'qituvchisi qanday bo'lishi kerakligi yoritib berilgan. Ta'lim jihatdan amaliy va nazariy jihatdan tushunchalar berib o'tilgan. Pedagogik mahorat o'qituvchi sifatining muhim tarkibiy qism, o'quvchi bilan ishlash texnikasi kabi masalalar ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy o'qituvchi, pedagogik qobiliyati, psixologiya, pedagogik mahorat, pedagogik, muloqot ijodkor, notiq, tashabbuskorlik.

DEVELOPMENT OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL COMPETENCE OF
LEADERS OF THE MODERN EDUCATIONAL SYSTEM

This article highlights the personality of the leaders of the modern educational institution and its image, the requirements for the personality of the teacher, its psychological characteristics and what the teacher of the present time should be like. Educationally practical and theoretically conceptualized. Pedagogical skill is also covered by such issues as an important component of the quality of the teacher, the technique of working with the student.

Keywords: modern teacher, pedagogical ability, psychology, pedagogical skill, pedagogical, communication creative, orator, initiative.

Zamonaviy ta'lim tizimi rahbari qanday bo'lishi zarur? Mustaqillikning ilk kunlaridan boshlab ushbu muammo bo'yicha ko'plab pedagog va psixolog olimlar o'z fikr va mulohazalari bilan chiqdilar. Ta'lim tizimi doim o'zgarib turadi. Rahbar yangi o'quv metodlari, texnologiyalar va pedagogik yondashuvlarni o'rganib, o'qituvchilarni va talabalarni innovatsiyalar bilan tanishtirishi kerak. Zamonaviy rahbarlar o'z jamoalari bilan yaxshi aloqada bo'lishadi, ularning ehtiyojlarini tushunishga harakat qilishadi. Ular jamoaning har bir a'zosini qadrlashadi va motivatsiya berish orqali samarali ishlashini ta'minlashadi.

□ **Innovatsion fikrlash:** Rahbarlar doimo yangiliklarga ochiq bo'lishi, yangi texnologiyalardan foydalanishi, mavjud tizimlarni takomillashtirishga intilishi kerak.

□ **Moslashuvchanlik:** Bozor va ish muhitidagi tezkor o'zgarishlarga javob berish va o'z strategiyalarini shunga moslashtirish zarur.

Yangi texnologiyalarni, masalan, raqamli ta'lim vositalarini joriy etish va ularni samarali ishlatish muhim. O'qituvchilarning kasbiy mahoratlarini milliy an-ana va urf-odatlarimizdan, qadriyatlarimizdan kelib chiqib yanada takomillashtirish, ularning

pedagogik faoliyatini hozirgi zamon talablari darajasida shakllantirish uchun metodik qo'llanmalar, tavsiyanomalar paydo bo'ldi. Hozirgi kunda ham ushbu muammo bo'yicha ilmiy izlanishlar, ilmiy tadqiqotlar davom etmoqda. XXI asrga kelib o'qituvchining vazifasi yanada takomillashib bormoqda. Hozirda global o'zgarishlar, fan-texnika va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining kun sayin rivojlanib borishi o'qituvchidan yuksak mahoratni, o'tkir irodani, psixologik quvvatni, chuqur bilim va mulohazali bo'lishni talab qilindi. Ta'lim tizimi har bir jamiyatda o'ziga xosdir, shuning uchun rahbar o'z mintaqasining madaniy va ijtimoiy ehtiyojlarini inobatga olgan holda qarorlar qabul qilishi lozimdir. Hozirgi zamon o'qituvchisi o'z mutaxassisligiga oid bilimlar bilan birga, pedagogik va psixologik bilimlarni, hamda turli fan yo'nalishlari bo'yicha maxsus bilimlarga ega bo'lgan, kasbiy tayyorgarlik, yuksak axloqiy fazilatlarini egallagan, ta'lim muassasalarida faoliyat ko'rsatuvchi shaxsdir. Ushbu nuqtai nazardan hozirgi kunda quyidagi burch va masuliyatlar o'qituvchilardan talab qilinganligi - O'qituvchi eng avvalo masuliyatni his etuvchi tarbiyachi, tajribali notiq, madaniyatva ma'rifat targ'ibotchisi hisoblangan

Rahbar rioya qilishi kerak bo'lgan boshqaruvning ma'naviy-ahloqiy qoidalariga esa quyidagilarni musol keltirishimiz mumkin: vijdon va ishonchlik, o'z lafzida turish, raqobatchilik va hamkorlik orasida "Mo'tadil vaziyatni saqlash", rahbar vaziyatni va o'z maqsadlarini tahlil qilib, kurashuvchi va muzokara qiluvchi tomonlarning barchasiga to'g'ri keladigan variantni tanlashga harakat qilishi lozim, xizmatchilik subordinatsiyasi, bunda quyidagilar nazarda tutiladi: hokimiyat va bo'ysunish, yuklatilgan vazifani o'z vaqtida bajarish, nazorat, bir xil darajadagi boshqa xodimlar bilan faoliyatni, o'z harakatlarini muvofiqlashtirib borish, xodimning bevosita o'z rahbarini chetlab o'tib harakat qilishini man qilish, boshqaruvga oid qarorlarni qabul qilganda "daxldorlik chegarasi"ni bilish, xizmat doirasi bo'yicha huquqlar va vazifalarni aniq bilish, korporativ madaniyat – odatda rahbarlar o'z qo'l ostidagilarni himoya qiladi, chunki ularni o'zining bir qismi sifatida ko'radi. Xodimlar esa o'z navbatida tashqaridagi odamlar bilan muloqot qilganlarida rahbariyatni tanqid qilishdan o'zlarini tiyadilar, chunki ularda umumiylik hissi rivojlangan bo'lishi kerak[1]. Har bir muassasaning o'z muhiti bor. Bu rahbarlarning muammolarga va imkoniyatlarga qanday munosabat bildirishini belgilab beradi. Muassasani muhiti quyidagilar bilan belgilanadi: 1.Boshqaruv madaniyati; 2.Psixologik muhit. Maktabda qanday ish yuritishni belgilaydigan 2 ta kuch bor: Madaniyat va muhit. Har bir tashkilotning o'z madaniyati bo'ladi. Bunga asos solganlar, oldingi va hozirgi kundagi yetakchi rahbarlar, inqirozlar, hodisalar tarixi va o'lchami. Bular o'z navbatida qadriyatlar, an'analarga ta'sir qilib shakllantirgan. Muhit bu-muassasa a'zolarining shaxsiy va o'zaro munosabati va qabul qilishidir. Madaniyat muassasaning ildizlariga borib taqaladigan, uzoq vaqt davomida shakllanib kelgan tizimlar, qoidalar va an'analardan iborat bo'lsa, muhit qisqa muddatda ayni paytdagi rahbar tomonidan o'rnatilgan jarayondir. Aynan mana shu jarayonni muvaffaqiyatli muhitga aylantirish uchun rahbar boshqaruv madaniyatiga ega bo'lishi lozimdir. Binobarin, demokratik asosda shakllanib borayotgan jamiyatimiz talabi shuki,

siyosiy yetuk, ruhan va ma‘nan barkamol, puxta bilimga ega bulgan teran tafakkurli kishilargina rahbar bo‘lishga haqlidirlar[3].

Xullas, jamoaga rahbarlik qilish katta san‘at. Rahbar – ustoz, murabbiy, rahbar - millat tarbiyachisi, abadiyatga daxldor shaxs. Uning mashaqqatli mehnati natijasi o‘laroq kelajagimiz vorislari kamol topib boradi. Demak, rahbarlarga qaratilgan e‘tibor Vatan taqdiriga qaratilgan e‘tibordir. «Davlat - rahbarlaru fuqarolarning sadoqati va fidoyiligila qudratlidir», degan edi ulug‘ bobomiz Amir Temur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Axliddinov R. "Maktabni boshqarish san‘ati" Toshkent 2010-yil
- 2.Boymurodov N. "Rahbar psixologiyasi" Toshkent 2007-yil
- 3.Po‘latov Sh."Ta‘lim muassasalarida o‘quv jarayonini boshqarish" Toshkent 2018-yil

